

Dvořak

Antonin Dvořak 1841. szeptember 8-án született. Nelahozevesben, a Prága melletti kis faluban. Első éveiben a cseh gyerekek megszokott életét élte szoros barátságban a népzenevel, ami szinte születésétől kezdve lenyűgözve hallgatott. 16 éves korában, 1857-ben iratkozott be a prágai orgonaiskolába, ahol orgonát, zeneelméletet és éneket tanult. Itt ismerkedett meg a bécsi klasszikus zenével.

1862-ben megnyílt a prágai Ideiglenes Színház (a Nemzeti Színház elődje). Karmesternek Smetanát kérték fel, aki a zenekar brácsásának Dvořakot alkalmazta. Az Ideiglenes Színház zenészeként - Liszt, Schumann és Wagner műveit játszva - Smetana irányítása alatt egyre több önbizalmat szerzett, és szorgalmasan írta szimfóniáit, kamaraműveit.

Első nagy sikereit az 1873-ban írt "Hymnus" című kantátájával, valamint az 1874-ben Smetana által bemutatott "Májusi éj" című zenekari nocturnójával és III. szimfóniájával aratta. Miközben 1874 és 1877 között a prágai Szent Adalbert templom orgonistájaként tevékenykedik, műveiben egyre jobban felfedezhető egy önálló, rá jellemző nyelvezet, amely ötvözi a klasszikus elemeket és a cseh-morva folklór jellemzőit.

Ezidőtájt szoros barátság alakult ki közte és Brahms között. Ekkor aratta első külföldi szakmai sikerét: elnyert egy bécsi ösztöndíjat. Brahms közbenjárására A Simrock Kiadó kiadja Európa-szerte zongoradarabjait, ily módon külföldi ismertsége - és elismertsége - egycsapásra megsokszorozódik.

Népszerű műveivel a cseh nemzeti mozgalmakat próbálta segíteni: kamaraműveinek gyakori "szereplői" a szláv táncok, a sandeská, a furiant. A furiant gyors cseh páros-tánc. Váltakozórítmus, dobogós motívumok jellemzik. Operáinak témáját sokszor a cseh történelemből, a szláv mondavilágból vette. Ilyenek a Szláv táncok, a Husziták-nyitány, a Szent Ludmilla oratórium és szimfónikus költeményei.

1884-ben Angliába utazott, ahol saját műveit vezényelte. Szimfóniáit és humoreszkeit az angol közönség is kitörő örömmel fogadta. 1890-ben a cambridge-i egyetem majd a prágai Károly Egyetem is díszdoktorává fogadta. 1892-ben az Egyesült Államokba utazott: 1895-ig a New York-i Nemzeti Konzervatórium igazgatója lett. Itt írta meg utolsó, IX. "Újvilág" Szimfóniáját. Az amerikai élmények, benyomások erősen érződnek a művön. Egyrészt az indián és a fekete folklór, másrészt a nagyváros nyüzsgése, rohanása ihlette meg. Leggyötrőbb fájdalma azonban a honvágy volt. A szimfónia

1893-ban márciusára készült el, és az év végén mutatták be New Yorkban. Hatalmas siker, a konzervatórium 300 dolláros díjat adományozott Dvořáknak.

A mű első tétele ritmikájában, dallamosságában a városi életet tükrözi. A következő két tételben az Újvilágban megismert folklór az ottani néphagyományokkal társul. A harmadik tételben jelennek meg a Dvořakra oly jellemző szláv táncmotívumok. A zárótétel megírása előtt találkozott az öt meglátogató gyermekeivel, így itt nem a honvágy, hanem az örömteli viszontlátás hangulata az uralkodó.

1901-ben hazatért, és a prégai konzervatórium igazgatója lett. Utolsó műveiben impresszionista stílusjegyek fedezhetők fel. Ebbe a körbe tartozik legjelentősebb operája, a Rusalka is. Életének hatvanharmadik évében, 1904. május elsején halt meg Prágában.

Forrás

Bockhaus és Rumann: Zenei Lexikon

Zenemű, Budapest, 1983.

Matthews, Denis: Zongoramuzsika-kalauz

Zenemű, Budapest, 1976.

Pándi Marianne: Hangverseny-kalauz

Zenemű, Budapest, 1972.

Szabolcsi Bence: Zenei Lexikon

Zenemű, Budapest, 1968.

Szabolcsi Bence: A zene története

Zenemű, Budapest, 1974.

Molnár Csaba